

ЯШЧЭ РАЗ ПРА "ЧОРНЫ ХЛЕБ"

(3 выступлення)

За доўгія гады працы ў рэдакцыі мне здаралася ў вялікім мностве выпадкаў назіраць, як людзі чытаюць газету. Павінен шчыра прызнацца: калі чытаюць

---

* У 1986 г. В. Праскураву была прысуджана Джяржаўная прэмія Беларусі імя П. М. Лепяшынскага.

мае матэрыялы або тыя, якія прачытаў раней, я беспамылкова ўгадваю па выразу твару чытача, якое месца прачытана ў тую або іншую хвіліну, у тое ці іншае імгненне.

Не ведаю, як для каго, а для мяне сапраўдная асалода, калі бачу, што чытач задаволены — усмінуўся, спахмурнеў ці задумаўся. І да болю сардэчнага крыўдна, калі ён перагарнуў газету і адклаў убок. Маўляў, вось новая газета прыйшла, а чытаць няма чаго.

Са шматгадовай практыкі і асабістых назіранняў раблю выснову, што найбольшую цікавасць у чытача выклікаюць публікацыі пра чалавека. Але ў той жа час — і гэта варта падкрэсліць — цяжэй за ўсё пісаць пра чалавека. Чаму? Чалавек — гэта цэлы свет. Людзі не падобныя адзін на другога: як і песень не спяеш на адзін матыў, так і чалавека нельга параўнаць аднаго з другім. Што ні чалавек — новы характар, новы лёс.

Мабыць, вось гэтыя абставіны якраз і ўскладняюць паяўленне на старонках нашых газет паўнакроўных, добрых публікацый аб людзях. Я сказаў — добрых. А што азначае — добрых? Мабыць, добра напісаных. Сярод журналістаў бытуе такое азначэнне: "Добра піша не той, хто добра піша, а хто добра думае". Нічога не скажаш: ёмка падмечана. З гэтага вынікае: калі хочаш свежа пісаць — трэба думаць; калі хочаш пісаць, каб запаміналася, — трэба думаць і яшчэ раз думаць; калі хочаш мудра пісаць — трэба думаць, думаць і яшчэ раз думаць.

У аднаго са старажытных спыталіся, у каго той навучыўся мудрасці? "У сляпых, — сказаў ён, — таму што сляпы ніколі не зробіць і кроку, пакуль не абмацае дарогу перад сабой".

Калі журналіст садзіцца пісаць, перад ім белая заслона чыстага ліста паперы. І на ім яму трэба ўзводзіць будынак свайго тварэння. Гэта заўсёды цяжка. Нават для вельмі здольных людзей. Цяжка таму, што ў гэтым "будынку" павінны знайсці гарманічнае спалучэнне цвёрдасць, прыцыповасць і прыстойнасць; у гэтым "будынку" павінны прыкметна бачыцца і актыўнасць жыццёвай пазіцыі, і цяпло дабрыні, і бясконцае жаданне дапамагчы людзям.

Да гонару журналістаў нашай раённай газеты, усе яны — адны ў большай ступені, другія ў меншай — пасля доўгіх гадоў пошукаў усё-такі знайшлі сябе, сваё месца ў шматгалосым хоры газетных публікацый і паспяхова робяць вельмі патрэбную, вельмі карысную справу... Вы ведаеце гэтых людзей. З імі вы даволі часта сустракаецеся на старонках нашай раённай, абласной і рэспубліканскіх газет. Гэта Віктар Гардзей, Наталля Данько, Канстанцін Мохар, Ніна Буйніцкая, Мікалай Лойка і іншыя нашы штатныя супрацоўнікі.

Рэдакцыя штодзённа атрымлівае шмат пісьмаў. У сярэднім у год іх набіраецца ад дзвюх з паловай да трох тысяч. Амаль усе яны друкуюцца на старонках газеты. Выключэнне складаюць тыя "пасланні", у якіх пераважае яўная хлусня (а такія пісьмы бываюць), у якіх скажаюцца факты, прадузята ўзвялічваюцца або зводзяцца на нішто ўчынкi асобных людзей, справы некаторых калектываў. Карацей кажучы, рэдакцыя вельмі ўважліва адносіцца да кожнага пісьма, да кожнага аўтара. Гэта і зразумела: за кожным пісьмом чалавек. Такая ўважлівасць не праходзіць бяследна. За апошнія семнаццаць гадоў я не памятаю выпадку, каб хто-небудзь па вялікім рахунку падмануў газету. Хаця памкненні такія былі. Але... не прайшло.

Аднак я не быў бы да канца шчыры, калі б не сказаў, што ў апошні час (у апошнія некалькі гадоў) у характары рэдакцыйнай пошты пачынаюць пераважаць спажывецкія настроі. Усё часцей і часцей у пісьмах гучыць дзеяслоў "дай" і займеннік "мне"...

Нельга абысці маўчаннем і факты няправільнага рэагавання асобных грамадзян на газетныя выступленні. Вось адзін з канкрэтных выпадкаў. Рэспубліканская газета "Звязда" надрукавала мой нарыс "Бярозавы сок". Гаворка ў ім ішла аб ахове роднай прыроды. Шчыра кажучы, я вельмі стараўся, калі пісаў гэты нарыс. Саюз журналістаў, рэдакцыйная калегія, наогул вядучыя журналісты рэспублікі далі самую высокую ацэнку публікацыі. А вось у нас невядомыя "чытачы" па-іншаму аданілі гэтае выступленне. Іх не ўсхвалявала мая трывога аб тым, што бяздумнае злоўжыванне ядахімікатамі прывяло да знікнення — пад карань! — зайцоў, цецерукоў у

раёне, што даўно знішчаны рабіннікі ў лясах, малад-
няк дубняку, хутка самаробнымі "камбайнамі" бу-
дуць знішчаны журавіннікі, працвітае браканьер-
ства, бяздумна, дзе патрапіла (нават у зоне адпачынку
"Горкі") нарыхтоўваецца бярозавы сок. Ва ўзнагаро-
ду за гэтую трывогу аўтару было адпушчана каля
двух дзесяткаў ананімных тэлефонных званкоў з
пагрозамі і яшчэ адна ананімка ў "Звязду".

Хочацца напамніць радкі з нядаўняга верша Робер-
та Раждзественскага таксама на тэму аховы прыроды:

Кромсаем лед,
меняем рек теченье,
твердим о том, что дел
невпроворот...
Но мы еще придем
просить прощенья
у этих рек,
барханов
и болот,
у самого гигантского
восхода,
у самого мельчайшего
молька...
Пока об этом
думать неохота.
Сейчас нам не до этого
пока.
Аэродромы,
пирсы
и перроны,
леса без птиц
и земли без воды...
Все меньше —
окружающей природы.
Все больше —
окружающей среды.

Лепш, бадай, і не скажаш...